

Odšli ste kot vaški pobalini na bližnji hrib. Zmrazi me, ko pomislim na opis v vaši knjigi, ko vodja odprave ni hotel povedati, koliko kiska ima v gornjem taboru. Kakšna umazana sebičnost, kakšna strahotna neodgovornost! Ob vremenskem preobratu bi se vaša smučarska odprava lahko spremenila v tragedijo slovenskih alpinistov. In zakaj? Zato, ker si je nekdo izbral nebo za obok cirkuškega šotora in Everest za najvišji cirkuški trapez, kjer je lahko za denar izvajal svoje akrobacije.

Moram vam iz srca čestitati, da ste imeli toliko sreče.

Edvard Pišler,
Morgongåva, Švedska

Mirno reševanje sporov

V Savinjskem meddruštvenem odboru planinskih društev je bilo v zadnjih mesecih preteklega leta čutiti razhajanja, izrečenih je bilo tudi precej ostrih besed o pravnem nasledstvu nekdanje Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva, ki je po obsegu primerljiva s sedanjim Savinjskim meddruštvenim odborom.

Dejstvo je, da je med zgornjesavinjskimi in celjskimi planinci vsekozi prisotna nedorečenost o tem, kdo je in kdo ni pravni naslednik Savinjske podružnice. Očitno je plaz sprožil predsednik mozirskih planincev **Franci Steiner**. V govoru ob 50-letnici PD Mozirje na Mozirski planini je načel pereča vprašanja nasledstva, ki so zapisana v časopisju dvignila prah med celjskimi planinci. Nekoliko presenetljivo, saj je mogoče v arhivih zaslediti besede **Martina Aubrehta**: »Iz nekdanje podružnice, predhodnice današnjih 33 planinskih društev, ki delujejo v sklopu Savinjskega meddruštvenega odbora planinskih društev, so neposredni nasledniki planinska društva iz Gornjega Gradu, Mozirja, Celja, Ljubnega, Luč, Solčave, Polzele, Šoštanja, Braslovč, Zabukovice, Žalca, Velenja.« Kot je znano, ni Aubrehtovim besedam – izrečene so bile pred Goričarjevo hišo v Mozirju ob 100-letnici Savinjske podružnice – nihče oporekal, dasiravno je nedvoumno

govoril o skupnem nasledstvu podružnice.

Podobno je zapisal novinar **Janez Plesnik** v Našem času ob odkritju spomenika **Kocbeku** in **Frijschauftu**: »Celjski planinci so v soboto, 11. septembra, ob svojem domu v Logarski dolini obeležili 100-letnico planinstva na Slovenskem, obenem pa tudi enako obletnico Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva, ene od dveh njegovih utemeljiteljic. Dediči te podružnice so seveda planinska društva v vsej Savinjski in Šaleški dolini.« Torej tudi on govori o skupnem nasledstvu vseh društev in povsem na kraju zapisa dodaja: »Prijetna slovesnost je pri vseh domačinih pustila trpek občutek. Sredi Logarske je izzvenela povsem 'celjsko', kot da ni bila tam, kjer je resnično bila, kot da so vse zasluge samo celjske. Udeležencev ni bilo veliko, domačinov le za vzorec, še ti so bili prizadeti, užaljeni; tisti, ki že mnoga desetletja zahajajo v planine, tisti mladi, ki so danes napredek doline vzeli v svoje roke. Navsezadnje so prav solčavski vodniki vodili oba moža po še neokrnjenih Savinjskih gorah, spomenik stoji v osrčju doline in celjski planinci bi jih lahko vsaj povabili k sodelovanju v pripravah in gradnji spomenika. Morda je to »začutil« tudi predsednik države, ki je v svojem nagovoru na koncu dejal: Naj z njim živijo skladno in lepo domačini, ki so več kot drugi zaslužni, da je Logarska dolina takšna, kot je.«

Na jesenski seji je predsedstvo Savinjskega MDO v Mozirju na podlagi predloženih dokumentov ugotovilo, da je pravni naslednik Kocbekove podružnice Planinsko društvo Celje. Gre za materialno lastnino v Logarski dolini, na Korošici in Okrešlju, s katero Celjani vrsto let vzorno upravljajo. Kako je bila pridobljena, to ni naša stvar, pravi Aubreht in dodaja, da dogodki iz leta 1927 niso najbolj svetli trenutki celjskega planinarjenja. Kar pa seveda sedanje generacije ne more bremeniti. Po sklepu predsedstva so idejni (?) nasledniki podružnice vsa planinska društva na območju MDO, vključno s celjskim. Po mnenju članov predsedstva gre za

korekten razplet, kateremu naj bi sledila vsa planinska društva. Za meddruštveni odbor je stvar zaključena, zagotavlja predsednik Savinjskega MDO Martin Aubreht.

Edi Mavrič-Savinčan

iz planinske literature

Tumovi izbrani spisi

Dr. Henrik Tuma je dal poseben pečat slovenskim goram, posebej Juljskim Alpam, ki jih je v začetku dvajsetega stoletja dodobra raziskal. Po gorah je hodil kot gornik in kot znanstvenik, ki ga zanimajo krajevna imena, njihov izvor in pomen. Nekakšen povzetek njegovega dela je knjiga Imenoslovje Juljskih Alp, ki je izšla leta 1929. Seveda pa je do izida take knjige preteklo trideset let Tumovih pohajanj po gorah, vestnega zapisovanja in neprestanega iskanja. Vse to je sproti popisoval v Planinskem vestniku in tako je nastala obsežna pisna dediščina njegovih planinskih spisov. Pred nedavnim je Založba Tuma izbor le-teh objavila v knjigi Planinski spisi, ob tem pa v kompletu ponatisnila še Imenoslovje Juljskih Alp. Izbor spisov je opravil **Vladimir Habjan**, ki je prispeval tudi uvodno besedo in množico opomb, dodal pa je tudi pregled ostalega Tumovega pisanja in tega, kar so o Tumi zapisali drugi.

Tako je zdaj na enem mestu zbran velik del Tumove zapuščine – objavljenega gradiva je bilo samo v Planinskem vestniku toliko, da tudi sicer zajetna knjiga (preko štiristo strani) vsega ni mogla sprejeti. Izbor je bil torej prepuščen urednikovi roki. Lotil se ga je po geografskem načelu in tako pokrill Bohinjski kot, Trento in Sočo, Kaninsko in Mangrtsko skupino in Špik nad Policami. Posebno težo daje zaključni spis, v katerem Tuma razmišlja o alpinizmu in vrednotah, na katere še danes prisegajo ljubitelji gorskega sveta. Takole je zapi-

sal: »Človek je iskal in vedno išče srečo, stremljenje po sreči je izvor in razvoj življenja, stremljenje po sreči je človeku dalo vero, umetnost in vedo. Da se je dandanes veliko število ljudi, in smelo trdim, ne najslabših ljudi, z vso strastjo oprijelo alpinizma, je storilo to, ker človeka krepi, dviga in blaži. Bivanje pod milim nebom, v sončnem svitu, v svežem alpskem vzduhu, občevanje z zemljo, rastlinami in sopotovalci, svobodno, ljubo delo s fizičnim naporom, kar daje dober tek in mirno spanje, zdravje in nebojazan pred smrtjo, to je, kar donašata alpinizem in alpinistika bogato in obilo.«

Planina v Plazeh

Foto: Marjan Bradeško

Vsebina ostalih spisov pa je neprecenljiv zapis stanja v gorah v začetku dvajsetega stoletja, ko so po vseh planinah in robih še pozvaljali zvonci, ko je bilo pastirjev toliko, da so si lahko postavili celo kegljišče (npr. na Planini za Črnim vrhom na soški strani), ko so bili »turisti« še redki in včasih ne prav prijazno sprejeti. Vpliv doline še ni segel v gore in življenje je teklo ustaljeno, z navadami in običaji, ki jih je Tuma zapisal in jih tako ohranil tudi nam. Zanimivo je brati gospodarski spis o planini Zapotok, pa njegove zapise o soških planinah, kot so npr. V Plazeh, Za Skalo in Črni vrh. Pastirji so trdo delali, pa vendar našli čas tudi za veselje, igre in poležavanje, še posebej, če »spravnika« ni bilo doma.

Tuma je pastirjem zelo naklonjen, saj so prav ti praviloma poznali

vsak košček svoje planine, vsak rob, vrh, skalo in tako bili izvor vsega, kar je Tuma zapisal, najbolj seveda krajevnih imen. Zelo je poudarjal, kako lahko le domačini zares vedo za prava imena, saj je opazal, da so pastirji po prehodu meja svoje planine nenadoma slabše poznali okolico, še slabše pa poimenovanje. Tam, kjer so opustili pašo drobnice in so pasli le krave, so tudi slabše poznali okolico; krave se pač ne gibljejo tako stran in v take strmine kot ovce in koze.

Tuma je bil nezadovoljen nad prepogostim menjavanjem osebja planin, ki se zaradi začasnosti nastanitve (le za eno sezono ali nekaj

nec, za njo v rožasto-vijolično, umazano-lilasto, temno-sinjo barvo, ki se zliva v mrklo modro barvo neba. Sledovi zadnjih luči zamro okoli 5.30 popoldan. Na temnem nebu visoko nad teboj zamiglja komaj vidna prva zvezdica. Še četrte ure in luna dobiva na zahodu svojo moč. Snežine na vrhovih zopet zaisinejo, okoli tebe se zaiskre sem in tja snežinke in kristalci ivja. Stojiš in strmiš okoli sebe pošastno širono preprogo snega in sipkega ivja. Kako si lepa in božja, priroda!«

Za današnjega človeka je jezik nekoliko starinski, čeprav je urednik nekatere arhaizme (npr. solnce) zamenjal s sodobnejšimi izrazi. Ljubitelja zgodovinske dediščine pa prav ta avtentičnost še bolj pritegne. Kjer je uporabljena kakšna beseda, ki je danes ne poznamo več, bo bralec našel razlago v eni od mnogih opomb, ki jih je urednik dodal v pojasnilo. Opombe so tudi pri imenih, ki so danes drugačna, dodan je še priločen, nekoliko skromen seznam gornjskih izrazov, ki jih v spisih uporablja Tuma.

Dr. Henrik Tuma je bil vsestranska osebnost; ne le, da je pisal, tudi risal je skice in zemljevide, ki so v dodatno pomoč bralcu knjige: toponomastični (domača krajevna imena) zemljevid Triglav-Škrlatica, pa barvni zemljevid Vzhodnega Krnskega pogorja, Loško gorovje (nad Logom pod Mangrtom) in Rezija. Knjigo popestri še barvna priloga z reprodukcijo nekaj slik iz Tumovih časov in z lepimi fotografijami območji, ki jih je Tuma raziskal na svojih popotovanjih (avtor Vladimir Habjan).

Zbrani planinski spisi so take narave, da jih bo vsak obiskovalec naših gora, predvsem pa tak, ki se že vrača in že nekoliko pozna predele, braf z velikim veseljem. Ne le, ker mu bo Tuma iz spomina priklical podobo takratnega časa (resnici na ljubo, mnogo se je spremenilo, predvsem izginilo – vrsta planin je zapuščenih, o nekaterih ni več sledu), pač pa tudi zaradi neprecenljive imenoslovne dediščine. Resda so nekatere imena iz Tumovih časov danes drugačna, vendar se bo obiskovalec ob dobrem zemljevidu in Tumovih opisih prav gotovo vrnil

v dolino bogatejši za marsikatero spoznanje in novo znanje. Ker so poti, kraji in vrhovi dokaj natančno popisani, bi utegnili priti prav iskalcem zapuščenih steza in ljubiteljem brezpotij še danes. Planinski spisi so knjiga, ki je ni treba brati od začetka (urednikovega uvoda pa vendarle ni dobro preskočiti), ampak si bralec lahko izbere katerega koli od spisov. V resnici spisi niso povsem samostojni, saj jih je Tuma objavljaval v sklopu nadaljevanj, v katerih je popisoval določeno območje. Bralec tako predlagamo, da knjigo bere kot gornik, kot jezikoslovec, kot zgodovinar, kot ljubitelj dragocene narodove naravne in kulturne dediščine. Verjamem, da jo bo vsakdo jemal s police pogosto, če ne zaradi drugega zaradi veselja nad današnjemu ušesu nekoliko nenavadnim načinom izražanja.

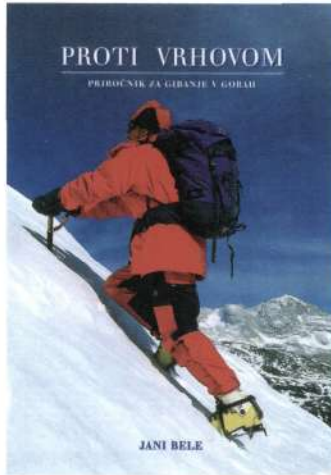
Založba Tuma in urednik Vladimir Habjan sta z izbranimi spisi dr. Henrika Tumo zopet postavila pred slovensko, posebej gorniško javnost in ji z obsežnim gradivom prepuščala mnenje o tem pomembnem možu slovenske zgodovine. Ličen komplet knjig v estetski modrosivi barvi je vložen v karton in bo širil obzorja in duha, obenem pa bo tudi praktični pripomoček, kadar bo lastnika hrepenenje zvabilo v gore.

Marjan Bradeško

Proti vrhovom Janija Beleta

V zadnjih dneh starega leta, stoletja in tisočletja je pri Planinski zvezi Slovenije izšla knjiga Proti vrhovom – Priročnik za gibanje v gorah avtorja **Janija Beleta**, ki je po zasnovi, vsebini in videzu povsem naravnana v tretje tisočletje.

Večina gornikov nas ve, da je zadnje podobno delo (**T. Mihelič**, **T. Škarja**: Hoja in plezanje v gorah, Planinska založba, 1984) izšlo že pred več kot 15 leti in da je bil nov, posodobljen priročnik več kot potreben. A le Jani Bele je premogel dovolj strokovnosti, zagnanosti in potrpežljivosti, da se je izjemno zahtevne naloge lotil in jo tudi izpeljal. In to odlično. Pred bralcem

je sodobno zasnovano, pregledno in nevsiljivo poučno delo, ki ga dodatno ilustrirajo risbe in skice **Dena Cedilnika** ter številne fotografije več avtorjev. Največ, namenoma posnetih za knjigo, je prispeval **Marko Prezelj**.

Knjiga je razdeljena v več poglavij, med katerimi so najbolj obširna prva tri. Poglavje z naslovom Proti vrhovom ponuja vrsto informacij in napotkov – od priprave na vzpon, opreme, hrane, pijače, gibanja po lahkih in zahtevnih poteh do hoje v brezpotju in nevarnosti v gorah.

Poglavje V kopnih stenah natančno predstavi plezanje v brezpotju, varovanje, samoreševanje, tehnično plezanje in gibanje naveze, če omenim le nekatera od podpoglavij.

Logično nadaljevanje je tretji sklop z naslovom V gorah pozimi, kjer je nazorno predstavljeno vse, kar

mora vedeti in obvladati obiskovalec gorskega sveta pozimi.

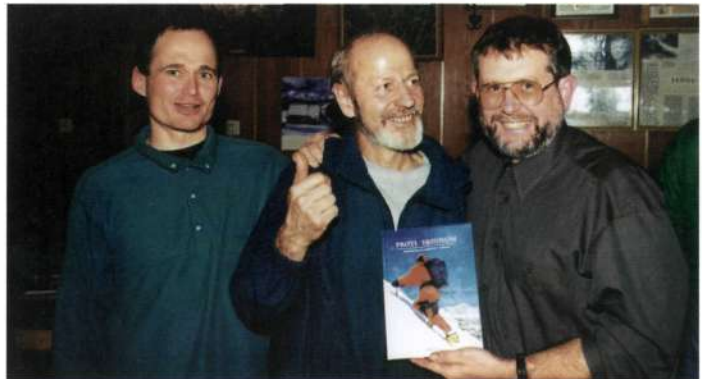
Plezanje zaledenelih slapov je poglavje, ki nam predstavlja eno od novejših smeri alpinizma. Vsa naslednja, V svetu ledenikov, Turno smučanje, Na trekingu, Bivakiranje in Nesreča v gorah, pa kratko in jedrnato podajajo najbolj bistvene informacije o navedenih aktivnostih v gorah s predpostavko, da znanja s prvih treh obširnejših poglavij že kolikor toliko obvladamo.

Komu je priročnik namenjen? Prav vsem, ki jih zanima gorski svet. Od začetnikov do najbolj izkušenih. Od tistih planincev, ki se lotevajo le lažjih izletov, do ekstremnih alpinistov, saj kot pravi avtor »... ni mogoče potegniti ostre ločnice med planinstvom in alpinizmom, med hojo in plezanjem. Vsi se nekako ukvarjamo z obojem. Alpinisti hodijo do sten, planinci plezajo, čim primajo skalnati oprimek, klin, ali jeklenico.«

Vse čestitke avtorju, ali kot je v predgovoru zapisal Tone Škarja: »Jani Bele je napisal doslej najboljše in najpopolnejši priročnik o gibanju v gorah na Slovenskem. Pa vendar je vse znanje nanizano okrog iste rdeče niti, ki povezuje že vse dosedanje knjige o gibanju v gorah, ta nit pa je, kako čim bolje in čim bolj varno hoditi v gore, plezati, smučati... Nadvse uporaben in že dolgo nadvse nujen priročnik je pred nami in nam na razpolago. Bogato vsebino pretočimo skozi sebe v dejanja.«

Obvezno čtivo za vsakogar, ki mu je gorski svet blizu!

Viki Grošelj

Ustvarjalci knjige Proti vrhovom Marko Prezelj, Danilo Cedilnik in Jani Bele